

Tülepek Szjas : Az élet értékéről

1% METAFIZIKA

Szabados György rovata

A mai ember két dolgot csinál: dolgozik és pihen, szórakozva vagy tétlenül. Azért dolgozik, hogy pihenhesen, és azért pihen, hogy dolgozhasson, együtt pedig: azért dolgozik és pihen, hogy élhessen. A középkori és a reformáció korabeli ember is sokat dolgozott; az élet akkor sem volt valami könnyű, sőt sok tekintetben nehezebb, mint máma; de munka után elővette a maga *Biblia pauperumj*át, vagy anyanyelvére fordított bibliáját, és olvastott, ami szintén munkának egy neme. A modern ember, még ha nem is „szabadgondolkodó”, bizonyára mosolyog ezen. Pedig úgy áll a dolog, és ezt a legradikálisabb szabadgondolkodó is aligha fogja tagadni, hogy a Biblia nemcsak a hívők kanonikus könyve, hanem az emberiség legnagyobb költői alkotásainak egyike. Aki a vallástalan ember szemével és lelkével, de mégis a költői szépség és emberi bölcsesség iránt való fogékonysággal olvassa, annak is sokat mondhat még, annyit, mint kevés más könyv a világon. Elvégre is nem ok nélkül nevelte rajta a szellemét és ízlését az emberiség évszázadokon keresztül. Dante kívülről tudta, és Michelangelo is, akik pedig mégsem nevezhetők valami sötét vagy primitív elméknek. A legnagyobb és a legkisebb szellem is megtalálta benne a maga mindennapi táplálékát, ő volt az, ami a hegy csúcsát összekötötte a hegy lábával. De nem azt akarjuk ezzel mondani, hogy a mai nagyvárosi munkás munka után vegye elő a Bibliát, és olvasson benne – hiába mondanók. A Bibliát most csak a szimbólum kedvéért idéztük fel. An-

nak illusztrálására, hogy volt idő, amikor a munkás munkája végeztével szellemi és lelki szükségei kielégítését kívánta, s ugyanazzal az eszközzel elégitette ki őket, amelyhez a legnagyobbak is folyamodtak. Ha a Biblia ma már erre nem alkalmas, ha csak szimbólumként hivatkozhatunk rá – mi van hát helyette? Mi foglalta el a helyét? Tudtunkkal – semmi. Nem, mert megszűntek a szellemi és lelki szükségek. Ha megvolnának, előteremtették volna a maguk bibliáját, mint ahogy minden szükség előteremti a maga kielégülését. Ha van is ilyen szükség, sem nem olyan általános, sem nem olyan erős, hogy szimbolikusnak nevezhető alkotást hozzon létre önnön kielégülésére, olyat, amely méltó legyen a legnagyobb szellemekhez, de a legegyszerűbbeknek is juttatni tudjon a szépségből és értelemből. Nem futja rá; ami a pusztá léten túl és fölül van, nem tudjuk megragadni.

A gyöngeségért bűnhődni kell; mert a gyöngeség erkölcsstelenség. A pusztá lét és az érdekében teremtett technika mit csináljon magával, ha nem tűzünk ki neki célt rajta kívül? Ha nem tűzünk ki neki értékeket, amelyekért lennie kell és szabad? Meggyülemlik és kiárad a határon, melyeken mi nem akartunk túlmenni. Ugyanaz a technika, amely a létet kellemessé és simává igyekszik tenni, teremti elő a pusztítás eszközeit; és ugyanaz a lét, mely csak önnön kielégülését kívánja, teremti elő a pusztításnak okait és alkalmait. A technika – anyag; a pusztá lét – fizikai lét. S ha az ember, aki az anyag urának érzi magát, mert bánni tud vele, nagyon sok anyagot hord össze és hódol neki, mert kényelmet és biztonságot szerez fizikai létének, akkor az az anyag egyszerre csak megmozdul a saját súlyánál fogva, és azért, hogy a benne főlhalmozott értékeket – anyagi értékeket – érvényesítse, és nem nézi, hogy hova tipor, nem nézi, hogy ő fizikai létért van a világon, elgázolja teremtőjét a céllal együtt, melyet számára kitűzött. Rettenetes megcsúfolása ez az ideáloktól és illúzióktól

mentes, a kevéssel, a puszta léttel beérni akaró józan emberiségnek. Három esztendeje vagyunk tanúi. A gép a mai ember bibliája. Ő és a lét, amelyért volna, legfőbb értéke neki. De bosszút álltak rajta. Mert akinek kevés van, attól az a kevés is elvétetik. Az emberiség, mely a puszta léten túl erő jókról lemond, a létről is kénytelen lemondani: önmagát ítéli halálra. Mert az ember igazi léte, az elpusztíthatatlan, nem a létben van. Hanem azon túl.

FÜLEP LAJOS: Az élet értékei (1917)